

mee. In menschen, die zulk een plechtigheid en wijding weten te scheppen, is nog waarachtige zuivere vroomheid, diep geloof en innige devotie. Deze merkwaardige processie (gevormd door Calvinisten!) die ik het geluk had te zien, is door de groot-menschelijke eigenschappen geloof, vroomheid en devotie gegroepeerd. In deze zuivere harmonische gemeenschap komt al het menschelijke zuiver tot uiting. Een edele innerlijkheid heeft zich hier gemanifesteerd. — Het is te betreuren, dat de Staphorster cultuur (al gaat het niet zuiver op dit begrip te gebruiken, het is toch een overblijfsel uit een vroegeren beschavingsvorm, die tot iets plaatselijk-eigens is gegroeid, die hier een eigen nuance heeft gekregen) geen eigen kerkgebouw heeft vermogen voort te brengen. Hier was voor mijn gevoel in de zuivere sfeer, de wonderbare harmonie, die mij omringde, een hinderlijke leemte.

Deze kleurige kleine samenleving is een kunstuiting. Ieder gebaar en iedere daad dezer menschen van het rhytme van hun dagelijkschen arbeid tot hun eenvoudige-waardige plechtigheden is tot kunst geworden leven, is *levenskunst*. En de priesters dezer eeredienst zijn eenmaal geweest de kunstenaars, de scheppers van den vorm, waarin zich het leven uit en beweegt. Het moet een kunstenaarsgeslacht zijn geweest, dat dit alles heeft voortgebracht. En de eenvoudige bewoners, die zich waardig en voornaam bewegen in deze vormen, moeten artistiek buitengewoon fijn bewerktuigd zijn. Welk een contrast met het geestelijk canaille, waartoe het eenvoudige volk heden ten dage dreigt te verworden, dat vaak niet anders kan dan grinnekend en wezenloos lachen, wanneer het in aanraking komt met edeler en fijner leven.

In zulk een ritueele gemeenschap is ook het probleem van de „nutte-loosheid” der schoonheid en der kunst enz., dat in onze moderne maatschappij zooveel moeite geeft, opgelost, omdat hier volkomen andere factoren gelden voor de verrichtingen der menschen, dan enkel het „practische nut” dat bereikt wordt, omdat hier nog eigenschappen als kinderlijke voornaamheid, rijke eenvoud, waardigheid, adel, alle stuwende krachten, die tot schoonheid stollen in hun uiting, gevonden worden.

Hoe is hier onbewust iedere dagelijksche handeling der menschen geworden tot een edel gebaar, bijna soms geheven tot de hoogte van een heilige handeling. De buitenstaander, die niets dan den banalen plebeïschen geest van velerlei in het hedendaagsche leven kende, dat men ook beschaving noemt, komt hier bijna tot ontzetting, door den indruk der schoonheid van de menschelijke kunstschepping, die ieder alledaagsch ding geworden is, en door de sfeer, waartoe dit alles gegroeid is, door de levenshouding van een kinderlijk en edel ras, dat het menschelijke in zijn hoogste openbaring heeft benaderd.

Hoe schoon is deze gestadige dagelijksche demonstratie der beste en